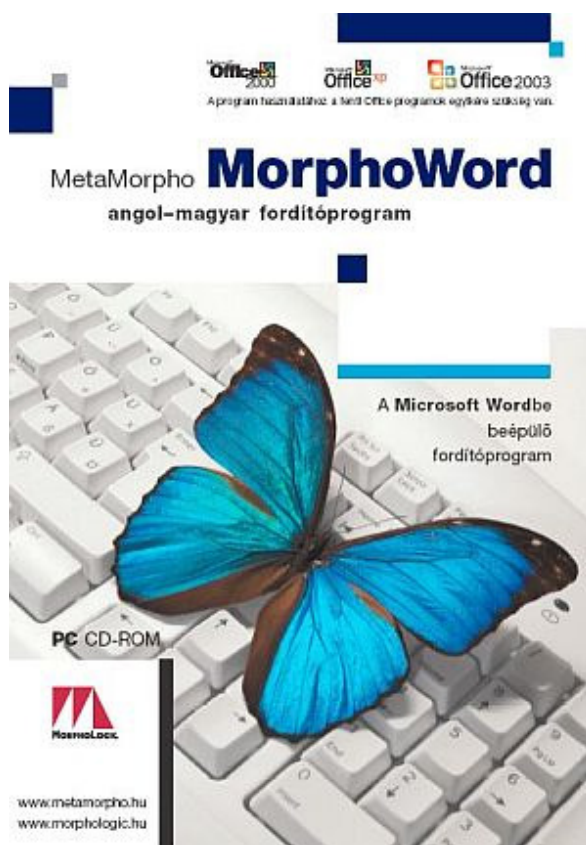

[Adattárak, archívumok](#)[A NAP HÍRE](#)[Apple](#)[Árcsökkenések](#)[Áremelések](#)[Biztonság](#)[Bűnüldözés](#)[CD- és DVD-figyelő](#)[Céghírek](#)[Csillagászat, űrkutatás](#)[Digitális hang- és képfelvevők](#)[Diplomácia, nemzetközi kapcsolatok](#)[Dokumentum](#)[Európai Unió](#)[Évforduló](#)[Forráskód, szabvány](#)[Gazdaság, pénzügy](#)[Gyorshír](#)[Hardver](#)[Hírek](#)[Honlapajánló](#)[Idegenforgalom](#)[Informatika](#)[Ingatlanpiac](#)[Internet](#)[Játék](#)[Jó szívvel ajánljuk](#)[Karrier](#)[Képzés, fényképezés, nyomtatás](#)[Kereskedelem](#)[Kiállítás, vásár](#)[Kipróbáltuk](#)[Kitüntetés](#)[Környezetvédelem](#)[Közigazgatás](#)[Közlekedés](#)[Krimi](#)[Kutatás, fejlesztés](#)[Linux](#)[Magyarország--Európai Unió](#)

Elkészült a MorphoWord angol-magyar fordítóprogram

Az egyedülálló nyelvtechnológiai megoldásokat kínáló MorphoLogic Kft. morphologic.hu ma bemutatta és forgalomba hozta legújabb fejlesztésének eredményét, a MorphoWord és a MorphoWord Pro fordítóprogramot. A fordítóprogram mobiltelefonokról is elérhető a MorphoWAP. A kipróbálásához nem kell mást tenni, mint WAP-os készülékében megadni ezt a címet:

www.metamorpho.hu/wap

A MorphoWord és a MorphoWord Pro egyaránt a MetaMorpho fordítóprogram-család tagja. A családtagok közül a közönség eddig a megértés-támogató MoBiCat-et, a cég internetes szolgáltatásként hozzáférhető buborékos mondatfordítóját ismerhette meg. A MetaMorpho fordítóprogram-család tagjai jelenleg angol–magyar irányban működnek.

Dr. Prószték Gábor, programtervező matematikus, a nyelvtudomány kandidátusa, a MorphoLogic alapító ügyvezetője és *Tihanyi László*, a cég társalapítója és a fordítóprogramokért felelős ügyvezetője, a MorphoWord-projekt vezetője a két szoftver mai bemutató sajtótájékoztatóján elmondta: a gépi fordítás jó másfél évtized óta foglalkoztatja mindkettőjüket. A ma bemutatott programok megalkotásáig – a helyesírás-ellenőrzőktől a soknyelvű általános és szakszótárakon, a fordító egészen át – azonban hosszú utat kellett megtenniük a cég matematikusainak, programozóinak, nyelvészeinek. A MorphoWord - az összes közreműködő szorgalmát számítva - mintegy százéves emberi munka eredménye!

A MorphoWord és bővített változata, a MorphoWord Pro (hálózatos!) fordítóprogram (egyelőre) Microsoft Word dokumentumok fordítására alkalmas. A programmal teljes megnyitott angol nyelvű dokumentumot, vagy annak egy tetszőlegesen kijelölt részét lehet lefordíttatni. Az új ablakban létrejövő dokumentum formátuma megegyezik az eredetivel, ugyanakkor a megszokott módon szerkeszthető, változtatható. A fordított anyagban javítás céljára ott marad az eredeti angol szöveg is, amelyet a

[Mobil eszközök](#)

[Mozaik](#)

[Multimédia](#)

[Nem mindennapi](#)

[Nyelvészet](#)

[Oktatás, képzés](#)

[Olimpia](#)

[Ország-világjárás](#)

[Pályázat, ösztöndíj](#)

[Pillantás a kulisszák mögé](#)

[Premier](#)

[Programajánló](#)

[Rádió, televízió](#)

[Recenzió](#)

[Sport, szórakozás](#)

[Szakirodalom](#)

[Személyi hírek](#)

[Szerzői jog](#)

[Szoftver](#)

[Szolgáltatás](#)

[Szolidaritás](#)

[Szórakoztató elektronika](#)

[Tanácskozások, kongresszusok](#)

[Távközlés](#)

[Testi-lelki egészség](#)

[Történelem](#)

[Tudomány](#)

[Újdonságok](#)

[Vélemény](#)

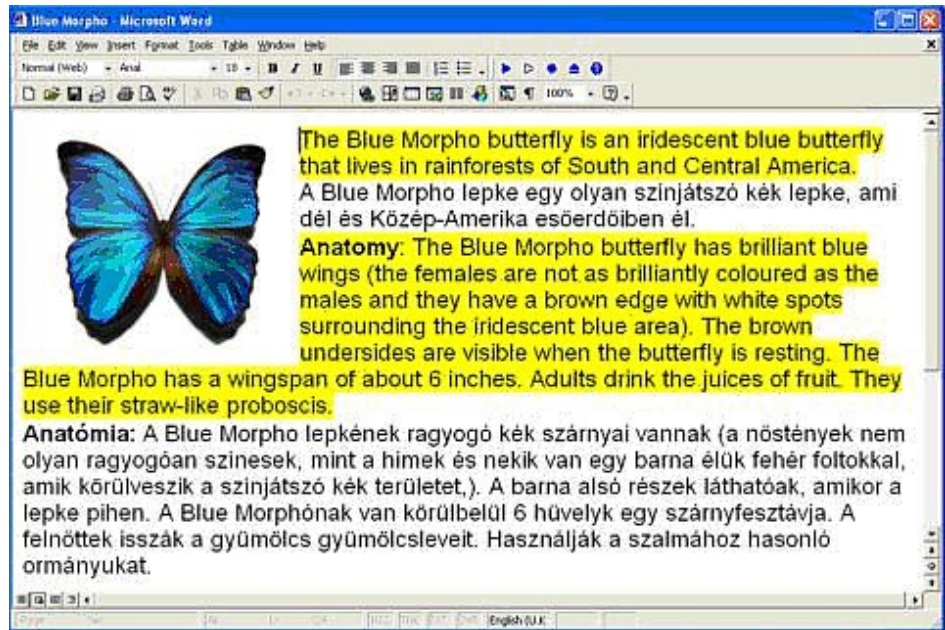
[Véleménykutatás](#)

[Vezeték nélküli hálózatok](#)

[Vírusfigyelmeztető](#)

felhasználó egyetlen gombnyomással eltávolíthat.

A csak CD-n hozzáférhető MorphoWord Pro az alapváltozathoz képest további funkciókat is kínál. Mivel hálózatra telepíthető, a jogosultságok számától függően *egyszerre többen is használhatják*. A rendszer alapértelmezésben két felhasználó számára készült, de a felhasználók száma növelhető. További többletszolgáltatása a *bővíthető adatbázis*, amely lehetővé teszi, hogy a felhasználó az általa fontosnak tartott vagy gyakran használt angol szavakat és kifejezéseket tetszőleges magyar jelentéssel hozzáadja a programhoz. Egy-egy szónak, illetve kifejezésnek szaknyelvek szerint akár több jelentést is adhat. A hálózatos megoldásnak köszönhetően az így kibővített adatbázis a hálózathoz kapcsolódó valamennyi MorphoWord Pro-felhasználó számára elérhetővé válik. – A MetaMorpho fordítóprogram a cég honlapján ingyen kipróbálható egy-egy mondat beírásával.

Napjainkban a gépi fordítórendszerek többsége olyan célnyelvi eredményt hoz létre, amely a forrásnyelvi szöveg nyelvtani bonyolultságától, hibátlanságától és a felhasznált szókincs feldolgozottságától függő mértékben segíti a megértését. *A fordítóprogram a teljes angol mondatszerkezet felismerésére törekszik. Ha egy mondat fordításakor megérti az angol mondatszerkezetet, akkor az eredmény valóban helyes magyar mondat lesz.* Ha ez nem sikerül, az eredményt az egyes megértett részmondatok fordításainak sorozatából rakja össze” – hangoztatta a bemutatón Tihanyi László.

„Mivel minősége többnyire a nyersfordításéhoz áll közel, az általánosan elfogadott célnyelvi minőség eléréséhez egyelőre szükség van emberi beavatkozásra – tette hozzá Prószevény Gábor. – Az angolt egyáltalán nem vagy csak kezdő szinten beszélők számára a program a jelenlegi fejlettségi szintjén is segítség lehet. Fejlesztésünk következő célja az a szint, amikor a gépi fordításhoz és utószerkesztéshez szükséges átlagos idő nem haladja meg a hagyományos emberi fordítási időt. Erre fordítóprogramunk ma csak helyes és egyszerű nyelvezetű mondatokból álló szövegek estében képes.”

A különféle fordítóprogramokkal csak az Európai Unió fordítóirodáiban a hivatalos fordítók évi több százezer oldalt fordítanak, pusztán azért, hogy gyors áttekintést nyerjenek a szövegről. „A MetaMorpho a jelenlegi állapotában közel azonos minőségű fordítást ad, mint az EU-ban alkalmazott program legjobbnak tartott angol–német fordítóprogram. Ezt az eredményt a fordítóprogramok nyelvi minősítésére kidolgozott, és általánosan elfogadott független eljárással (Bleu-teszt) bizonyítottuk.”

Az Infovilág szerkesztőjének a fejlesztést firtató kérdésére a MophoLogic vezetője elmondta: „A programra, valamint annak magyar–angol irányú változatára az EU részéről konkrét érdeklődés van. Ezért egy alapos, valóban mindenre kiterjedő tesztsorozatot végeztek el fordítórendszerünkön, amely kedvező eredményt hozott. Így nemcsak arra van komoly esélyünk, hogy a MetaMorphót alkalmazzák az EU-ban, hanem arra is, hogy más, még meg nem lévő nyelvpárok - például angol-spanyol - kidolgozásában is részt vehetünk” – jelentette ki dr. Prószyk Gábor.

A fordítás minősége a www.metamorpho.hu oldalon ingyen kipróbálható angol nyelvű szöveg beírásával vagy bemásolásával. A cég honlapján www.metamorpho.hu/h_MorphoWordXmp.htm különféle nyelvi környezetekre vonatkozó fordítási példák is találhatóak.

A MorphoWord fordítóprogram megjelent CD-n, illetve letölthető az internetről. A program használatához aktiválás szükséges. Az aktiválás internet-kapcsolattal ellátott számítógépeken közvetlenül, egyéb esetekben elektronikus levelezés segítségével történhet. A MorphoWord hardver- és szoftverigénye: IBM kompatibilis PC, 256 MB RAM, 250 MB merevlemez hely; Windows 98, 2000 vagy XP operációs rendszer, MS Office 2000, XP vagy 2003 szövegszerkesztő.

A MorphoLogic-tól kapott recenziós példánynak köszönhetően dr. Toronyi Attila nyelvtanár és újságíró vizsgáztatta a MorphoWord programot. Tapasztalatait és véleményét ekként írta meg:

MORPHOLOGIC TANULJUNK NYELVEKET! – „A HERZ-FÉLE SZALÁMIBAN SOKKAL SŰRŰBB A SÓ”

Ha fordítógép lennék, megfogadnám a régi nyelvkönyvsorozat biztatását (lásd cím); beiratkoznék egy olyan kurzusra, ahol nemcsak a szavak egymás mellé lapátolását tanítják. Ahol azt is belém vernék, hogy a szövegnek nem csupán nyelvi-alaki felülete van, hanem mélyebb jelentése, üzenete.

Ennek átültetésére a kettes számrendszer a jelek szerint egyelőre alkalmatlan. A fordítóprogramok legfeljebb utalhatnak arra, hogy miről szól a szöveg. A felhasználót pedig arról győzik meg, hogy sürgősen üljön be az iskolapadba, tanuljon meg jól valamilyen nyelvet, s tudása birtokában aztán már nem lesz ráutalva a gépre.

Használóját a legtöbb ilyen szoftver ma Karinthy Frigyes híres írására (Műfordítás) emlékezteti, amelyben az Ady-versből szalámit népszerűsítő szlogen lesz. A programok továbbfejlesztett változatai persze többet tudnak, taníthatók, de a hivatásos tolmácsoknak, fordítóknak még feltehetően sokáig biztos az állásuk.

A MorphoWord programnak is sokat kell fejlődnie ahhoz, hogy – a fejlesztők reményei szerint – eredményesen lehessen használni például uniós dokumentumok átültetésénél. Az Európai Közösségek Bírósága <http://www.curia.eu.int/> „bemutakozásának” első mondatát a MorphoWord így adja vissza:

„A bíróság áll 25 bíróból és 8-ból Advocates-General. Kellene a Court annyira kér, a Council lehet, színjátás egyhangúan, növekedés Advocates-General száma. A bírókat és Advocates-Generalt kinevezi a tagállamok és hajófenékiroda kormányainak a közös egyetértése hat egy megújítható időszakáért évek. Őket választják olyan jogi szakértőkből,

akiknek a függetlensége kétségen és azon túl, aki birtokolják a képzettségeket, amiket találkozóért igényeltek a viszonylagos országaikban lévő legmagasabb bírósági hivatalokba, van vagy az, hogy kik elismert hozzáértésűek.”

Angolul:

„The Court of Justice is made up of 25 Judges and 8 Advocates-General. Should the Court so request, the Council may, acting unanimously, increase the number of Advocates-General. The Judges and Advocates-General are appointed by common accord of the governments of the Member States and hold office for a renewable term of six years. They are chosen from legal experts whose independence is beyond doubt and who possess the qualifications required for appointment to the highest judicial offices in their respective countries or who are of recognised competence.”

Ha a honlap magyar nyelvű változatára kattintunk, ezt a szöveget olvashatjuk:

„A Bíróság huszonöt bíróból és nyolc főtanácsnokból áll. Amennyiben a Bíróság kéri, a főtanácsnokok számát a Tanács, egyhangú határozattal megnövelheti. A bírákat és a főtanácsnokokat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel nevezik ki hat évre szóló, megújítható mandátummal. Olyan jogászok közül választják ki őket, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik megfelelnek az országukban a legmagasabb bírói tisztségekbe történő kinevezéshez szükséges feltételeknek, vagy elismert szakértelemmel rendelkező jogtudósok.”

Próbálkozzunk valami egyszerűbbel:

„Hurricane Wilma sent ocean waves surging over the narrow strip of land that holds Cancun's resort hotels Saturday, flooding streets several yards deep as some 30,000 tourists huddled in hotels and shelters taking on water.”

A MorphoWord tolmácsolásában ez így hangzik:

„Wilma hurrikán tengeri hullámokat küldött miközben felemelkedett, a földnek a keskeny sávja fölött, ami szombaton tartja Cancun üdülőszállodáit miközben utcákat áraszt el, több udvar mélyen mintegy 30,000 turistaként zsúfolt össze szállodákban és menedékekben, amik vizet vesznek fel.”

Amiből egyértelmű, hogy Wilmával nem érdemes ujjat húzni (vajon ezt hogy mondják angolul?), s bár a fordítás döcögös, legalább nincs benne „hajófenékiroda”, mint az uniós szövegben. (Bár a tengeren ez valószínűbb.)

S ha már a Karinthy-féle leiterjakabokról esett szó, végezetül szórakozzunk el a Dunával, vagyis a Danube-bal:

Attila József

BY THE DANUBE

*I sat there on the quayside by the landing,
a melon rind was drifting on the flow .
I delved into my fate, just understanding:
the surface chatters, while it's calm below
As if my heart had been its very source,
troubled, wise was the Danube, mighty force.*

(A vers angol fordítása az interneten megtalálható.) A MorphoWord

ajánlata:

„Attila József

A DANUBE ÁLTAL

A leszállás által ültem ott a rakpart ügyében,
egy dinnyehéj sodródott az áramláson.

Engem kutattak a sorsomba, éppen értem:

a felszín csacsog, amíg ez lent nyugodt

Míntha a szívem az ezé lett volna nagyon forrás,

nyugtalan, a mód volt a Danube, erős erő.”

Valójában az a baj a legtöbb gépi fordítással, amit József Attila úgy fogalmazott meg ebben a versében ékes magyarsággal, hogy „fecseg a felszín, hallgat a mély”. – Vagyis elsikkad a mondandó lényege.

Fenti jegyzetünkre Tihanyi László reagált; megjegyzéseit készséggel tesszük közkinccsé:

"Ha fordítógép lennék, megfogadnám a régi nyelvkönyvsorozat biztatását (lásd cím); beiratkoznék egy olyan kurzusra, ahol nemcsak a szavak egymás mellé lapátolását tanítják. Ahol azt is belém vernék, hogy a szövegnek nem csupán nyelvi-alaki felülete van, hanem mélyebb jelentése, üzenete."

TL: A cikk cinikus hangvételével nem foglalkoznék -- bár épp azt kértük a sajtótájékoztatón, hogy ne ez legyen a megjelenő cikkek alaptónusa, hiszen mi is tudjuk, hogy a gép nem ember --, a probléma az, hogy a kijelentésből az újságolvasó a program működési elvére nézve kap félretájékoztatót.

(Engedtessék meg, hogy ezen a ponton közbeszóljon a szerkesztő: szó sincs cinizmusról; ennyi mindenképpen megengedhető egy recenzíós jegyzetben.)

A program nem pusztán a szavakat lapátolja egymás mellé,

hanem megpróbálkozik a mondat nyelvtani szerkezetének feltárásával.

Amennyiben ez sikeres, akkor a szöveg alaki felülete ismeretében igenis érthető fordítást ad: a szavak nem „összelapátolva” vannak, hanem a magyar ragozási szabályoknak megfelelően mondatba illesztve. A gond nem az, hogy buták a fejlesztők és nem tudták, hogy a mondat szavait nem lehet csak úgy egymás mellé lapátolni, hanem az, hogy bár nagyon bonyolult elemzés folyik, ez az elemzés bonyolultabb mondatstruktúrák esetén még nem mindig sikeres. De ez nem elvi, hanem gyakorlati kérdés: még több nyelvi ismeretet kell a programnak megtanítani, és erre a MetaMorpho rendszerben a lehetőség meg is van. Ebben az állapotban, 5 év fejlesztés után, miután az angol grammatikát és szóalaktant saját formalizmusunkban feldolgoztuk, úgy gondoltuk, hogy az angolul nem tudóknak már ez a minőség is segítség lehet.

"...Ennek átültetésére a kettes számrendszer a jelek szerint egyelőre alkalmatlan."

TL: Ez az állítás kétféleképpen érthető: vagy úgy, hogy ismét a szokásos közhelyt hallani ki belőle (miszerint az ember okosabb a gépnél), vagy úgy hogy a szerzőjének fogalma sincs arról, hogy viszonyul egy feladat megoldása a kettes számrendszerhez. Konkrét kérdésünk: mit ért mélyebb jelentés vagy üzenet alatt, amelynek átültetésére a program alkalmatlan? Kérném, hozzon egy példát, amikor a tesztelés során az eredeti angol mondat hordozott valamilyen mélyebb jelentést, de a program által adott fordításban ez nem tükröződött. A program célja a fordítandó mondattal azonos (rosszabb esetben: hasonló) értelmű szöveg előállítás. Ha pedig a program lefordít egy mondatot, amelynek elsődleges jelentése megegyezik a fordítandóval, a mondat mögöttes, mély értelme a fordításban általában automatikusan megjelenik. Ez ugyanis nem a szavakban van, hanem azok mögött, amit a gépi fordítás nem tud elveszteni, hiszen nem is foglalkozik

vele.

A program azért alkalmas valamire: ma több mint 300 előfizető használja a MoBiCAT-szolgáltatást (a MorphoWorddel azonos nyelvi elemzővel működő program). Ezek az emberek ingyenes kipróbálási lehetőség után döntöttek úgy, hogy előfizetnek a szolgáltatásra. Használják, sőt meg is hosszabbítják a lejárt előfizetésüket. Vannak tehát olyan angolul nem tudó emberek, akik meg vannak elégedve ezzel a nyelvi minőséggel. Kár, hogy ilyen stílusban és felszínességgel megírt cikkek -- amiknek mellőzésére (nem a kritikákéra!) a sajtótájékoztatón kimondottan kértük az újságíró kollégákat -- elbátortalaníthatnak embereket attól, hogy mindenféle elkötelezettség nélkül kipróbálják, vajon segít-e nekik ez az új eszköz.

"A felhasználót pedig arról győzik meg, hogy sürgősen üljön be az iskolapadba, tanuljon meg jól valamilyen nyelvet, s tudása birtokában aztán már nem lesz ráutalva a gépre."

TL: A recept sántít: gyorsan még be lehet ülni a padba, de megtanulni egy nyelvet már nem olyan könnyű. Ráadásul egy átlag ember általában egy, esetleg két idegen nyelvet képes megtanulni élete során, a számítógép ezeket a korlátokat nem ismeri. Gondoljunk arra, hogy mi is örülnénk annak, ha egy japán--magyar programmal japán internetes oldalak tartalmáról tájékozódhatnánk. Márpedig tudjuk magunkról, hogy japánul nem fogunk megtanulni. Ezután pedig próbáljuk beleélni magunkat angolul nem tudó embertársaink helyzetébe, akik sokan vannak, és még több angol szöveggel találkozhatnak.

Egy másik probléma, hogy itt a hivatását féltő nyelvtanár alaptalan félelmét érzem megfogalmazódni. Hangsúlyozni szeretnénk, hogy a számítógép nem akarja, és nem is tudja megfosztani a nyelvtanulás örömétől azokat, akik erre vállalkoznak. Mi azoknak próbálunk segíteni, akiknek nem áll módjukban (egy újabb) idegen nyelvet megtanulni.

"A MorphoWord programnak is sokat kell fejlődnie ahhoz, hogy – a fejlesztők reményei szerint – eredményesen lehessen használni például uniós dokumentumok átültetésénél."

TL: Mint az sajtótájékoztatón is elhangzott a program jelenlegi állapotában, objektív mérések alapján nagyjából azonos minőséget képvisel, mint az EU-ban használt fordítóprogramok. Ennek a szintnek az elérése szintén szempont volt akkor, amikor a program megjelentetése mellett döntöttünk. A cikk írója talán nincs pontosan tisztában azzal, mire használják az Unióban a fordítóprogramokat. Egyrészt előfordulhat, hogy a sok fordítandó anyag között, valamelyik fordítónak olyan nyelvű anyag kerül a kezébe, amilyen nyelven mégsem ért, és szeretné megtudni, miről szól. Másrészt néha előfordul, hogy ismerik a nyelvet, de számítógépes fordítás egy gyorsabb betekintésre teremt lehetőséget. Harmadrészt a fordítók a gépi fordítás eredményét felhasználva készítik el a fordítást. Az első két alkalmazásra megítélésünk szerint máris alkalmas a program. Tény azonban, hogy éppen a fentiek alapján a készülő magyar--angol változat még inkább érdekli az Uniót.

"Vagyis elsikkad a mondandó lényege (a József Attila versben)."

TL: A program nem versfordításra való! (Ezt is elmondtuk egyébként, sőt "be is mutattuk") Karinthyval szólva: „versnek azt nevezzük, amit sehogyan másképpen elképzelni nem lehet s alkotni nem adatott, csak úgy, ahogy verssé lett...” (1914) Ezért ilyet ne várjuk el a fordítóprogramoktól sem.

Infovilág © 2004.

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk az infovilag@infovilag.hu e-mail címre!